

nemško pravi. Hodijo osem let v šolo in pridejo ravno tako modri iz nje, kakor so pred osmimi leti noter stopili. Najprej se mora otrok v svoji materni besedi brati, pisati, računati, misliti in verskih resnic naučiti, še le na tej podlagi se mu zamore v zadnjih letih ljudske šole nekoliko nemščine v glavo spraviti, če je bistre glave. Če ima pa trdo bučo, se ga ne bo prijelo dosti nemščine, to se zunaj šole vse zopet razkadi, škoda je za zlati čas, ki se z učenjem nemščine zamudi. Zavolj tega smo mi zoper nemške šole, ne pa zato, kakor da bi bili nemščini sovražni. Vsak si lažje na svetu pomaga, če zna dva jezika; tudi marsikateri Nемец bi bil vesel, če bi slovenski znal. Kdor pa želi, da bi se njegov otrok v resnici nemščine naučil, naj ga dá za par let med Nemce v službo, tam se bo v dveh letih več nemščine naučil, kakor v šoli v osmih letih. Zato pa mi pravimo: šola naj bo za to, za kar je po naših postavah namenjena, namreč da izreja otroke za poštene kristjane in da jim podeli prvotne vednosti, s katerimi si morejo drugih pridobiti, kakor je branje, ali katere so jim v življenju potrebne in koristne, kakor je krščanski nauk, pisanje, računanje, prirodoznanstvo, zemljepisje itd. To so sicer že stare reči, o katerih smo se že pred tridesetimi in več leti prepirali, prisiljeni pa smo, jih vedno zopet ponavljati in nasprotno ugovore zavračati, ker se med Slovenci še zmirom najdejo neumni ljudje, kateri se nasprotnikom na take limanice vsedejo. Če ne bo miru, bomo se več o tem spregovorili.

S Koroškega. (Vabilo) k slavnosti otvorjenja slovenske šole družbe sv. Cirila in Metoda v Št. Rupertu pri Velikovecu, ki se bode vršila v nedeljo dne 25. okt. 1896. leta s sledečim vsprejemom: 1. Ob 10. uri zjutraj slavnostna pridiga v predmestni farni cerkvi v Št. Rupertu, kojoj govori č. g. vikarij V. Podgore. 2. Po pridigi velika sv. maša in potem »Te Deum laudamus«. 3. Takoj po cerkvenem opravilu slavnostno zborovanje podružnice sv. Cirila in Metoda za Velikovec in okolico, ob ugodnem vremenu na vrtu nove šole, sicer pa v šoli sami: a) pesem »Naša zvezda«, pojejo gg. pevci iz grebinjskega kloštra; b) pozdrav predsednika; c) slavnostni govor, govori č. g. stolni kaplan Matej Ražun; d) blagoslovljenje šole po prečast. g. dekanu Janez Wieser-ju; e) pesem na čast sv. Cirilu in Metodu, pojejo pevci iz grebinjskega kloštra. 4. Ob 1/2 2. uri popoldne banket v gostilni gospe Ane Aufmuth v Velikovecu s prosto zabavo, govori in petjem. — Petje pri sv. maši izvršujejo slavni pevci iz grebinjskega kloštra pod vodstvom čast. gosp. župnika Fr. Korman-a; pri otvorilni slavnosti v šoli, oziroma na vrtu, in popoldne pri banketu sodelovali bodo v družbi s prvimi tudi slavni pevci društva »Gorotan« in želinjski pevski klub. — Železniška postaja je Sinčaves (Kühnsdorf), od katere je v Velikovec kake pol ure vožnje. — Rodoljubkinje in rodoljubi, ki bodo prišli k tej otvorilni slavnosti in se udeležili tudi banketa, naj blagovolijo to javiti najdalje do 23. okr. č. g. župniku Fr. Treiber-ju v Št. Rupertu pri Velikovecu (pošta Velikovec), da se pravočasno izve število udeležencev in se more potrebno oskrbeti. Obed stane za osebo 1 fl. 50 kr. brez pijače. — K tej pomenljivej slavnosti vabi vse Slovenke in Slovence od blizu in daleč najuljudneje — slavnostni odbor.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Nj. veličanstvo svetli cesar so načelniku generalnega štaba, baronu Becku, o priliki petdesetletnice

njegovega službovanja podelili veliki križec Štefanovega reda. — Državni poslanci so z velikansko večino sklenili podrobno razpravo o novi domovinski postavi, ki bode gotovo vsprejeta. — Edenajst nemškonacionalnih občinskih svetovalcev se je te dni ločilo od dr. Luegerja, ker jim je ta preveč krščanski.

Češko. Praški mestni zastop, ki se je izjavil za novo domovinsko postavo, je sklenil, da ne vsprejme nobenega nemškega odloka, ki mu ga pošlje dunajski občinski zastop. Le-ta namreč oni dan ni hotel vsprejeti češkega odloka praškega mestnega sveta.

Tirolsko. Kakor smo zadnjič omenili, odkrili so v Tridentu spomenik pesniku Danteju. Tudi vladni listi priznavajo, da je ta slavnost imela popolnoma iredentovski značaj, ker so se udeleženci toliko vneli za »blaženo« Italijo.

Štajarsko. Deželni odbor hoče, naj se nova ubožna postava, katero so svetli cesar že potrdili, uvede še letos s 1. dnem decembra. — Na graški realki bode Nemce slovenščino učil naš rojak g. prof. Ant. Turkuš. — Iz Gradca pojde 12 kompanij pešcev in eden eskadron konjenikov na Ogersko, da bodo ondi skrbeli za red pri volitvah.

Koroško. Zaradi Mac Nevina je oni dan vlado interpeloval državni poslanec Anton Koblar. — Na več krajih so se zadnje tedne zgodili samomori; znamenje, da pri mnogih vera peša.

Kranjsko. Namesto Kluna kandiduje za deželni zbor katoliška stranka Ignaca Mrharja, liberalna pa državnega poslanca Višnikarja. — Vinarska razstava v Novem mestu se je izvršno obnesla. — Voda je veliko škode napravila, posebno v Vipavski dolini, pri Račečah in na Kočevskem.

Primorsko. Društvo »Sloga« na Goriškem je v zadnjem času priredilo več dobro obiskanih shodov. — Shod na Proseku pri Trstu je komisar razpustil, ker zborovalci niso hoteli biti z njim enih mislij gledé peronospore. Grozno čudno! — Ker je poreški škof Flapp v Vižinadi pridigal tudi v slovanskem jeziku, so potem zunaj cerkve Lahoni tako razgrajali, da so skofa morali orožniki varovati.

Ogersko. V nedeljo so vsi ministri priredili po deželi volilne shode. Seveda so na vse pretege hvalili liberalno gospodarstvo. Tudi krščanska ljudska stranka je prav marljiva, zlasti njen vodja, grof Zichy. — Podjetje Oes Budovar na budapeštanski razstavi je napravilo krido. Glavna krída cele razstave pa še sledi.

Vnanje države.

Rim. Prihodnji konsistorij ali zbor kardinalov bode brččas prihodnji mesec. — Sv. oče so celovškega prof. Jož. Müller-ja imenovali svojim komornikom.

Italijansko. Ras-Mangaša zbira večje vojne čete ob meji italijanske pokrajine v Afriki. Lahy bodo torej morali v kratkem z Menelikom mir skleniti, ker so državne blagajnice prazne in laški vojaki tako neradi v Afriko gredó.

Francosko. Ruski poslanik v Parizu, baron Mohrenheim, mora odstopiti. Uzrok je bojda ta, da je Mohrenheim na vse mogoče načine skušal carja pregovoriti, naj ne pride v Pariz. Ne verujemo.

Nemško. Cesar Viljem je oni dan obiskal ruskega carja v Darmstadt. — Cesar je precej sovražen Poljakom; vsled tega je ukazal, da morajo poljski vojaki služiti samo v čisto nemških mestih. — Blizu Gothe so zadnji teden imeli nemški socialisti občni zbor. Najbolj so tožili o pomanjkanju denarja. — V Hessenu so pri deželnih volitvah liberalci zgubili več mandatov.

Bolgarsko. V Plovdivu je nastal punt, ker je vlada razveljavila občinske volitve. — Cankov prido-

biva v deželi vedno več ruskih pristašev, ki hočejo kneza Ferdinanda pregnati.

Srbsko. Kralj Aleksander se odpelje k rumunskemu kralju dne 29. okt. Iz Bukarešte se potem napoti na Dunaj in v Rim. — Predsednik skupščine je postal Garašanin.

Črnogorsko. Dne 21. okt. je v Bariju prestopila princesinja Helena, nevesta laškega kraljeviča, v katoliško cerkev vpricho priorja Taeggi-ja. Slavnosti se je udeležil kraljevič, knez Nikita in vojvoda di Genova.

Turško. Sultan je bojda prepričan, da bode kmalu konec Turčije, vsled tega nima druge skrbi, kakor to, kako bi si mogel veliko denarja nagrabit. — Pred mesecem so v Eginu Turčini pobili dva tisoč Armencev in porušili nad tisoč njihovih hiš. — Severnoameriške Zvezne države tudi hočejo imeti vojno ladjo pred Carigradom. Ako Turek tega ne bo zlepega pustil, hočejo si Zvezne države to siloma priboriti.

Špansko. Anarhisti so položili bombo na železno cesto, koder bi se morala voziti kraljica. Na srečo pa so bombo prej našli. — Na Kubi nimajo Španci nobene sreče in so postali nevoljni na ondotne generale. Generala Ochanda so zaprli, prvega generala Weylerja pa hočejo poklicati na dom.

Za poduk in kratek čas.

Madjari in njih navali na slov. Štajar.

(Zgodovinski spominki; piše M. Stekovec.)

(Dalje.)

Pozneje so imeli naši kraji precej časa mir pred madjarskimi četami, kajti divji Turki, ki so tudi na slov. Štajar večkrat prilomastili, dali so Madjarom toliko opraviti, da na boje s sosednimi deželami niso utegnili misliti. Vrhu tega je Ogerska po obupni bitvi pri Mohaču (29. avgusta 1526), v kateri je padel ogerski kralj Ljudevik, prišla avstrijskim vladarjem v last, a pri vsem so ostali Madjari Štajarcem vedno slabi sosedi ter so jim nagajali, kjer so le mogli.

Da bi svoja obširna posestva okrožil in pred Muro obranil, dal je Tomaž Szechy, grajščak v Gornji Lendavi, početkom 16. veka onkraj Turjenec na ogerski strani dve strugi zavoziti, dve panogi pa z močnim povprečnim jezom združiti, kar je tok Mure obrnilo na štajarsko stran. Ker pa je vsled tega Mura začela podkapati najrodovitnejše njive in se bližati hišam, bili so prebivalci Murskega polja prisiljeni, pritožiti se pri vladi.

Štajarski cesarski namestnik je na to stopil v dogovor s Tomažem Szechy-jem, a ker se z dobrim ni ničesar doseči dalo in je Mura vedno dalje podkapala, poslal je l. 1511. inženirja z delavci na Mursko polje, da bi s potrebnimi jezovi zabranili večjo škodo. Pa komaj so bili dva dni delali, planil je Tomaž Szechy s svojimi ljudmi nad nje ter je delavce razpodil, inženirja pa uklenjenega seboj odgnal. Potem so ogerski vojaki na štajarski strani napravili nasipe in po njih nastavili tope, da si nikdo ni blizu upal. In že drugi dan je dospelo tje mnogo Ogrov s koši in motikami, ki so na štajarski strani izkopali tri precej široke grabe in Muro v nje napeljali. Na to so jez na ogerski strani še bolj utrdili in nižje tega napravili še novega. Vsled tega se je Mura v svojem toku obrnila še bolj proti Štajarski in njeni valovi so naglo podkopali travnike in njive in v par letih tudi tri vasi: Pirovce, Pipovce in precejšnji del sedanje Stare vasi, takrat »Otendorf« imenovane.

Deželna vlada je sicer l. 1524. poslala tje komisarje, a komaj so bili ti s prebivalci k Muri dospeli,

prihrul je Tomaž Szechy z vojaki k reki ter je začel s topi in puškami streljati na nje. Morali so torej naglo odbežati, da so si ohranili življenje.

Prebivalci Murskega polja so na to začeli, kolikor se je dalo, braniti svoja zemljišča pred deročimi valovi, a k vodi se niso smeli približati. Premožnejši so v dolgosti pol milje ob obrežju v zemljo zabili debele hlode in navozili jezove, a kakor hitro je voda odplavila te obrambe, morali so graditi z nova. Jednako je Štajarcem nagajal tudi Anton Banffy, grajščak v Spodnji Lendavi, Veržeju nasproti.

Ker pa je struga Mure vsled tega postala precej ozka, planila je voda že pri srednji povodnji čez obrežje ter se je razlila po nizkem Murskem polju in napravila ogromno škodo na njivah. Le prepogostokrat pa so prebivalci nižje ležečih vasij dobili vodo tudi v svoje hrame, kar je povzročilo razne bolezni pri ljudeh in živini.

Štajarci so se sicer leto za letom pogajali s svojeglavnimi Madjari; vršilo se je mnogo komisij, a vedno brez uspeha, kajti ogerska vlada je za Vladislava in Ljudevika II. bila preslaba in k temu še pristranska. A tudi doma so razne homatije, zlasti v verskih zadevah, delale vladi velike preglavice, večje še Turki, ki so vedno bolj pritiskali. Zato si pa Habsburžani niso upali, v korist oškodovanih krajev potrebno ukreniti, kajti vedeli so, da si bodo madjarske plemenitaše le še bolj odtujili, ako bi z vso odločnostjo proti njim postopali. Zaradi tega je manjkalo zdaj denarja, zdaj časa, v resnici pa le resnične volje in tako je ostalo leta in leta vse pri starem, le Mura je vedno dalje podkapala in v nevarnost spravljala celo Mursko polje.

Posebno Ferdinand I. je bil v prvih letih svojega vladarstva proti Madjarom čez mero prizanesljiv ter jim je vse spregledoval, a ko so Turki bili l. 1537. krščansko armado pri Oseku potolkli, je spredvidel, da mu bode tudi štajarske pomoči treba. Začel je torej z Madjari nekoliko bolj strogo postopati. Pa tudi Štajarci so v raznih skupščinah od vlade zahtevali nujno pomoč ter so pretili, da bodo svoje vojake namesto proti Turkom, poslali na Ogersko pokorit predrzne plemenitaše. Deželni glavar Janez Ungnad je torej spoznal za potrebno, proti grajščakoma Gornje in Spodnje Lendave z vojaško silo postopati.

V Gornji Lendavi je bil med tem očetu Tomažu sledil sin Štefan Szechy, temu pa l. 1537. ogerski namestnik Aleksij Thurzó, in prepiri med Štajarci in Madjari so postajali vedno bolj nevarni, ker sta obe stranki bili grozno razkačeni.

L. 1537. je dala štajarska deželna vlada pod varstvom pešcev in konjikov Kacijanarjeve armade na ogerski strani grabe izkopati in s tem Muro v njenem toku nekoliko uravnati. A Thurzó je dal grabe takoj zopet zakopati in z visokimi jezovi zavarovati. Potem je dovedel 2000 oboroženih vojakov, ki so onkraj Hrastja napravili nov velikanski jez. To je Štajarce hudo razburilo. Precej so se obrnili do Kacijanarja ter ga prosili nujne pomoči. Slednji je Thurzó-tu pisal zelo strogo pismo ter se mu nagrozil, da bode vse štajarske trume, ki se na Ogerskem bojujejo proti Turkom, nazaj poklical, ako ne bode novega jeza odstranil. Thurzó se je obrnil do cesarja Ferdinanda in ta je ukazal, naj se razprava o tej zadevi zaradi skupnega podjetja Avstrije in Ogerskega proti Turkom v Slavoniji za dva meseca preloži. Ker se pa tudi pri dotični obravnavi niso mogli sporazumeti, sklenili so štajarski deželni stanovi, z oboroženo silo ustaviti se vsaki novi uravnavi Mure, ki bi se godila na škodo Štajarcem. (Dalje prih.)

Smešnica. Učitelj vpraša Tončka: »Ti Tonček, zakaj pa imaš ušesa?« Tonček nekaj časa premišluje.